

*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*



***SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 2000***



*Slovenská agentúra
životného prostredia*



Zdravie sa musí chrániť starostlivosťou o zdravé životné podmienky, ktoré sú dané stavom ovzdušia, vody, pôdy a ostatných zložiek životného prostredia, ...

*§ 9 ods. 1 zákona NR SR č. 272/ 1994
Z.z. o ochrane zdravia ľudí*

• ZDRAVIE OBYVATEĽSTVA

Ludské zdravie ovplyvňuje celý rad faktorov ako sú genetická predispozícia, životný štýl, socio-ekonomická úroveň, dostupnosť adekvátnej zdravotníckej starostlivosti a vybavenia a životné prostredie.

Stredná dĺžka života pri narodení (nádej na dožitie) dosiahla v roku 2000 u mužov hodnotu 69,15 a u žien 77,23 roka, čo predstavuje v porovnaní s rokom 1990 nárast u mužov aj u žien. K predĺženiu strednej dĺžky života došlo aj u 15 a 60 ročných mužov a žien. Slovensko naďalej zaostáva za vyspelými krajinami ako napr. Island (76,9 u mužov a 81,5 u žien), Švajčiarsko (76,4 u mužov a 82,4 u žien), Nórsko (75,5 u mužov a 81,3 u žien) atď. Nižšiu hodnotu dosahujú len krajiny bývalého ZSSR (napr. Litva, Lotyšsko, Ruská federácia, Moldavsko a Estónsko), ďalej Turecko a Maďarsko.

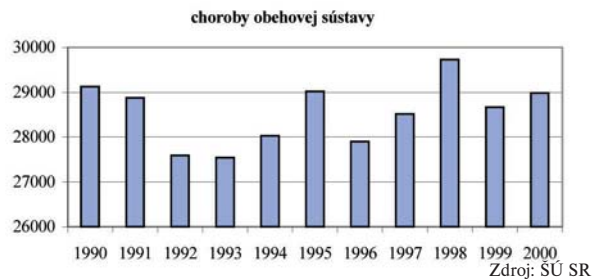
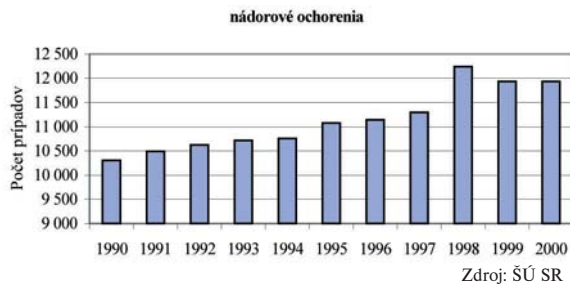
V roku 2000 zomrelo v SR 28,2 tisíc mužov a 24,6 tisíc žien. Na 1 000 zomretých žien pripadlo 1 146 zomretých mužov, čo bolo v porovnaní s rokom 1999 o 10 menej. Od roku 1993 sa úmrtnosť pohybuje stabilne pod hranicou 10 úmrtí na 1 000 obyvateľov. Nejde však o priaznivý vývoj. Dnes žijú muži v SR v priemere o 6-7 rokov kratšie ako muži v najvyspelejších krajinách, u žien je rozdiel zhruba 4 – 5 rokov.

Najvyššia úmrtnosť obyvateľstva je dlhodobo na **choroby obehovej sústavy**, keď v roku 2000 zomrelo na túto príčinu 28 985 osôb, čo predstavuje takmer 55 % a v porovnaní s rokom 1999 to v absolútnom vyjadrení predstavuje pokles o 317 osôb. Najviac úmrtí pripadá na infarkt myokardu a na cievne ochorenia mozgu. Druhou najčastejšou príčinou úmrtí obyvateľstva sú **nádory**, keď v roku 2000 zomrelo na uvedené choroby 11 930 osôb. Najčastejšími príčinami sú nádory priedušnice, priedušiek a pľúc, ako aj zhubný nádor žalúdka a hrubého čreva. Choroby obehovej sústavy a nádory sú hlavnými príčinami úmrtí u oboch pohlaví. Na tretie miesto sa u mužov dostala **úmrtnosť v dôsledku poranení a otráv** (8,7%) a u žien **choroby dýchacej sústavy** (5,2%). Celková úmrtnosť na choroby dýchacej sústavy vzrástla, keď v roku 2000 zomrelo na tento druh ochorenia 2,9 tisíc osôb, pričom hlavnými príčinami úmrtí boli chronické zápalové ochorenia pľúc, priedušiek a chrípka. V prípade úmrtí na choroby **tráviacej sústavy** zostal počet úmrtí v roku 2000 na úrovni roku 1999, najčastejšími príčinami boli choroby pečene a pažeráka, ďalej žalúdka a dvanástnika.

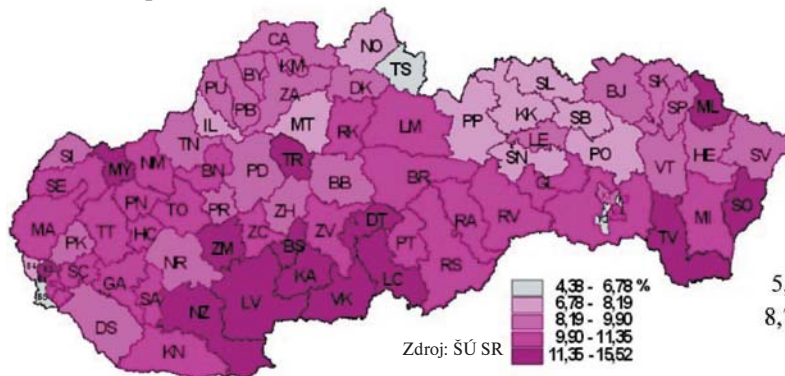
Z dlhodobšieho hľadiska možno pozitívne hodnotiť vývoj **dojčenskej úmrtnosti**, keď došlo k jej poklesu z 12,1 promile v roku 1990 na úroveň 8,6 promile v roku 2000. Mierou dojčenskej úmrtnosti 8,6 promile sa SR zaraduje za krajiny ako Island (2,6 promile), Nórsko (4,0), Švajčiarsko (4,8), ČR a Slovinsko (5,2), Luxembursko (5).

Obdobne u **novorodeneckej úmrtnosti**, zaznamenali pokles na 5,4 promile v roku 2000 oproti 8,4 v roku 1990.

Graf č. 171: Základné faktory ovplyvňujúce úmrtnosť obyvateľov SR

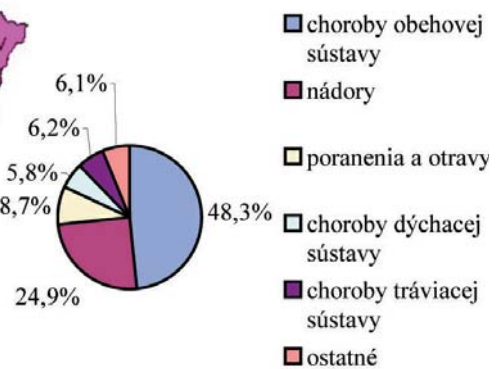


Mapa č. 12: Počet zomretých na 1000 obyvateľov podľa okresov v roku 2000

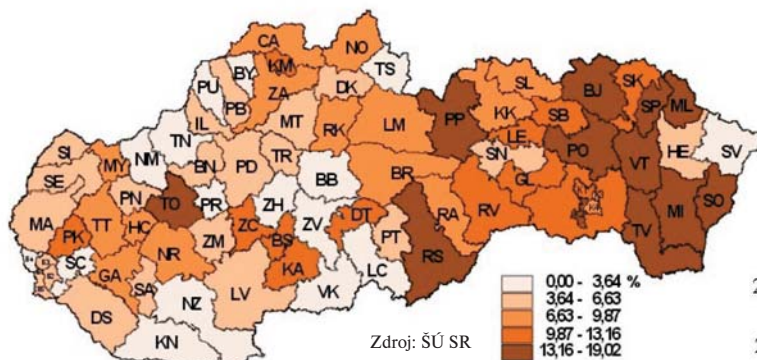


Graf č. 172: Štruktúra príčin smrti v roku 2000 (%)

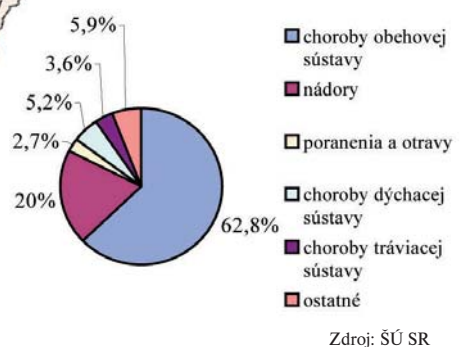
MUŽI



Mapa č. 13: Dojčenská úmrtnosť podľa okresov v roku 2000



ŽENY



Tabuľka č. 145: Zdravie obyvateľstva - vybrané ukazovatele

Ukazovateľ	1990	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stredná dĺžka života pri narodení									
• muži	66,6	68,4	68,3	68,4	68,8	68,9	68,6	68,95	69,15
• ženy	75,4	76,7	76,5	76,3	76,6	76,7	76,8	77,03	77,23
Živonarodení/1 000 obyvateľov	15,1	13,8	12,4	11,5	11,2	11,0	10,7	10,4	10,2
Zomretých do 1 roka/1 000 živonarodených	12,1	10,6	11,2	11,0	10,2	8,7	8,8	8,3	8,6
Novorodenecká úmrtnosť	8,4	7,5	7,4	7,9	6,9	5,4	5,4	5,1	5,4
Počet zomretých	54 619	52 707	51 386	52 686	51 236	52 124	53 156	52 402	52 724
Zomretí na 1 000 obyvateľov	10,3	9,9	9,6	9,8	9,5	9,7	9,9	9,7	9,76

Zdroj: ŠÚ SR

Vzhľadom na skutočnosť, že životné prostredie môže významne ovplyvniť zdravotný stav obyvateľstva, vypracovala Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) v spolupráci s Európskou agentúrou životného prostredia (EEA) publikáciu Environment and Health 1(Overview and Main European Issues), v ktorej upozorňuje na najzávažnejšie environmentálne problémy :

- **Znečistenie ovzdušia polietavým prachom s dôrazom na častice PM₁₀**

V prípade znečisťovania ovzdušia polietavým prachom je možné počas rokov 1990 - 2000 na Slovensku pozorovať vcelku priaznivý trend. Od roku 1999 sa vo vybraných lokalitách zaťažených území SR pristúpilo aj k hodnoteniu koncentrácií PM₁₀ častíc tak ako je uvádzané v kapitole Ovzdušie.

- **Mikrobiologické kontamináty v pitnej vode**

Positívny nález fekálnych streptokokov, koliformných, mezofilných, psychrofilných a termotolerantných koliformných baktérií indikuje fekálne znečistenie a ich výskyt poukazuje na nedostatočné zdravotné zabezpečenie pitnej vody a možnosť prieniku iných potenciálne patogénnych baktérií. Na základe výsledkov zisťovania mikrobiologických kontaminantov v pitných vodách počas rokov 1998 - 2000 uvádzaných v kapitole Voda je možné hodnotiť vcelku priaznivý kvalitatívny trend.

- **Dopravná nehodovosť**

Vývoj dopravnej nehodovosti v SR v rokoch 1988 - 2000 je uvádzaný v tabuľkovom prehľade v kapitole Príčiny a dôsledky stavu životného prostredia v časti Doprava.

Procesy na zlepšenie environmentálneho zdravia (EZ) v krajinách Európy odštartovala 2. konferencia ministrov životného prostredia a zdravia v Helsinkách v roku 1994. Ďalší vývoj v celoeurópskom meradle potvrdil potrebu prehĺbiť aktivity a zintenzívniť úsilie v prospech EZ aktivít a hľadať čo najefektívnejšie spôsoby napomáhajúce implementácii jednotlivých národných akčných plánov. Podkladom pre vypracovanie **Akčného plánu pre prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky (APPZ SR) bol Akčný plán pre prostredie a zdravie pre Európu**. APPZ bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky číslo 30/1996 dňa 17. januára 1996 a rozpracovaný APPZ vrátane finančného zhodnotenia bol schválený uznesením vlády SR číslo 55/1997 dňa 21. januára 1997. Na Londýnskej konferencii v roku 1999 bolo uznané, že dosiahnutie hlavného cieľa - udržateľné zdravie - je možné iba v širokom partnerstve a to v rámci krajiny s podporou národných orgánov, uplatnením medzisektorového prístupu a zapojením verejnosti do EZ procesov a na medzinárodnej úrovni s podporou medzivládnych a medzinárodných inštitúcií schopných poskytnúť účinné formy podpory (výmena skúseností a poznatkov, pomoc pri budovaní odborných kapacít, finančné zdroje).

Potreba aktualizovať **Akčný plán pre prostredie a zdravie obyvateľov (APPZ) SR** a vypracovať stratégiu na jeho implementáciu bola uložená v uznesení vlády SR číslo 1 062 z 1. decembra 1999 prijatého k Programu realizácie záverov 3. konferencie o zdraví a životnom prostredí konanej v Londýne v roku 1999. V tomto dokumente sú uvedené princípy, na ktorých je založený environmentálny prístup pri riešení otázok zdravia a základný rámec pre národné aktivity a opatrenia smerujúce k zlepšeniu zdravia a udržateľnému zdraviu populácie v SR. APPZ SR bol uznesením vlády č.815 dňa 11. októbra 2000 schválený. APPZ určil 6 prioritných oblastí na riešenie:

- zdravotná bezpečnosť potravín
- zabezpečenie obyvateľstva pitnou vodou
- čisté ovzdušie
- vhodné pracovné podmienky a starostlivosť o bezpečnosť a zdravie pri práci
- znižovanie radiačnej záťaže obyvateľstva
- zdravie podporujúce obytné prostredie v mestách a vidieckych sídlach.

Do prvej polovice roka 2000 bolo 55% opatrení APPZ SR plne alebo uspokojivo realizovaných. Väčšina zo splnených úloh spočíva v tvorbe a prijímaní zákonov a noriem kompatibilných s legislatívou EÚ. Týmto prispel a ďalej systematicky prispieva APPZ k tvorbe legislatívneho prostredia pre posilnenie EZ obyvateľov SR a zároveň napomáha aproximácii práva SR s právom v krajinách EÚ.